

іноземців і осіб без громадянства, які в установленому законодавством України порядку проходять військову службу у Збройних Силах України або отримали посвідку на постійне проживання в Україні відповідно до пункту 4 розділу V «Прикінцеві положення» Закону України «Про імміграцію»;

5) володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування. Зазначена умова не поширюється на осіб з інвалідністю, пов'язаною з порушеннями зору, слуху, мовлення;

б) наявність законних джерел існування. Зазначена умова не поширюється на осіб, яких визнано біженцями або яким надано притулок в Україні.

Відповідно до ст.22 Закону Президент України приймає рішення і видає укази відповідно до Конституції України і цього Закону про прийняття до громадянства України і про припинення громадянства України. Датою набуття громадянства України є дата видання відповідного Указу Президента України.

1. Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо спрощеного набуття громадянства України окремими категоріями осіб» від 14 грудня 2021 року № 1941-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1941-20#n2>.

2. Про громадянство України. Закон України від 18 січня 2001 року № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.

3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства. Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.

Василь ПАЦАН
(Євлогій, архієпископ Новомосковський)
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат богослов'я,
кандидат філософських наук

ПРАВО ОСОБИСТОСТІ НА САМОВИЗНАЧЕННЯ: ШЛЯХИ ОБҐРУНТУВАННЯ У ПЕРСОНАЛІСТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Чи не найбільш значущим каталізатором сучасних трансформацій посттрадиціоналістської свідомості, націлених на подолання складнощів саморозкриття раціонально налаштованої особи в умовах глобалізаційного співіснування різних світоглядів і культур, є проблематизація персональної

ідентичності у філософському і гуманітарно-наукових дискурсах на межі ХХ – ХХІ ст. Вона ініціювалася критичним переглядом метафізичних і феноменологічних концепцій суб'єктивності, який відбувся на деконструктивістському і комунікативному напрямках постмодернізму і виявив, що всі спроби “об'єктивістського” визначення людського “Я”, засновані на раціоналізації його співвіднесеності із буттєвим Першоначалом, звели суб'єктну першоформу до імперсональної мисленнєвої структури, приховавши особистісний спосіб існування і встановивши тим самим межі знання, задані граничними онтологічними абстракціями.

Тож у прагненні віднайти непорушну опору персонально-суб'єктного самовизначення, яка передує знанню, постмодерністська філософська думка на своїй лінії, відзначеній “персоналістичною інспірацією” (Ж. Лакруа) і прокладеній Е. Левінасом, долає обмеженість антропоцентричних матриць міжособистісної комунікації, стверджених у «секулярному контексті розуміння» (Ч.Тейлор), і повертається до її теоцентричної моделі. Але під час її переосмислення, що здійснюється фундатором постмодерністської діалогіки на встановленому ним самим горизонті розуміння буттєвого Першоначала як Абсолютно Трансцендентного – *відсутнього* в людському житті, духовне осереддя “Я”, основоположне для розкриття його як самототожного, зводиться до етичного – відповідального – ставлення до “Іншого” як до ближнього, яке задається баченням його як образу Божого. Відтак, поновлюючи у постнекласичному просторі філософствування теїстичне співвіднесення особистісного самоусвідомлення із граничною комунікативною ситуацією, що формується зверненням людини до Бога, левінасівська “етика відповідальності” стверджує можливість лише опосередкованого – перенаправленого на інтерсуб'єктні стосунки – виявлення ініціатив долучення до Першоджерела духовності, визначальних для холістичного сприйняття особистості. Тож людська особа в її самопізнанні відсторонюється від рецепції самої граничності комунікації, а відповідно – і від осмислення особистісності як принципу буття, усвідомлення якого потребує наближення до метаонтології особистості, відкритої Надприродним Одкровенням і обґрунтованої святоотецьким богослов'ям, а в історико-філософському процесі сприйнятої при формуванні персоналізму і, насамперед, його течії, пов'язаної із православ'ям.

Виявляючи недостатність арсеналу раціонального пізнання для особистісного саморозкриття, таке прирощення антропологічної проблематики спонукає до визнання, на сучасному етапі історико-філософського процесу, мета-онтологічного – неосяжного для традиційної онтології – характеру проблеми людської особистості, що був обґрунтований у середині 1950-х рр. видатним православним богословом і філософом-персоналістом В. Лоським, який, зіставивши філософські і богословські підходи до визначення буттєвого статусу особистісності, ствердив звернення до біблійного свідчення про створення людини “за образом і подобою

Божою” як основну умову її самопізнання [2, с. 400 – 401]. Так перед новітньою філософією і посттрадиціоналістською свідомістю загалом відкривається перспектива самооновлення, що надихається осмисленням особистісного модусу існування у світлі *всюдисуцності* Бога, засвідченої безумовно-особистісною істинністю Слова Божого, сповщеною Ісусом Христом: “Я є шлях, і істина, і життя” (Ін 14:6). Знаменуючи оформлення тієї “нової конфігурації” (Д. О. Узланер) філософської рефлексії, яка визначилась як “постсекулярна філософія” (Ф. Блонд, Д. Капуто, Д. Мілбенк), ініціатива виходу із “іманентного фрейму” (Ч. Тейлор) секуляризованого світосприйняття знаходить підтримку у сфері богослов’я, наснажуючи на продовження філософсько-богословського діалогу, що виявився висхідним для формування, наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст., персоналістського напрямку некласичної філософії, на якому на підґрунті теїзму був стверджений особистісний принцип буття.

Історико-філософська реконструкція становлення і кола ідей персоналізму, націлена на виявлення траєкторії його руху від персоналізації онтології до метаонтології особистості, доводить, що метаонтологічний вимір персоналістичного мислення визначається долученням до Священного Писання, зокрема, у перекладах, та тріадології і христології Отців і Вчителів Церкви в рецепції, горизонти якої задаються конфесійною належністю філософів-персоналістів. Основою і для європейських векторів персоналістської думки, орієнтованих переважно на католицизм, і для її американської лінії, пов’язаної передусім із протестантизмом, стала ідея розробки персоналізованої онтологічної системи, що, відсторонивши філософські категорії від їх імперсоналістських дефініцій, розкриє у їх нових визначеннях розуміння особистості як буттєвої Першооснови, яке формується через долучення до свідочств Біблії про Самосуц Особистість Творця та людину як Його образ і подобу та осмислення пояснень біблійної топології особистісного буття, наданих Великими Каппадокійцями – святителями Василієм Великим, Григорієм Богословом і Григорієм Ниським.

У руслі формування французького персоналізму (Е. Муньє, Ж. Лакруа) втілення інтенції, визначальної для теїстично-філософської концептуалізації особистості, звелось до декларації радикального відходу від раціоцентричної магістралі філософствування, що вичерпався, на теренах апології «персоналістичної революції», постулюванням «необ’єктивованості персони» і закликком подолати розмежованість горизонтів духовного та раціонального сприйняття Божественного Одкровення, яка була запроваджена томізмом при дистанціюванні від святоотецького ствердження досвіду самоусвідомлення людської особи як висхідного для пізнання Абсолютно Особистісного буттєвого Першоначала.

При оформленні американського персоналізму (Б. П. Боун, Дж. Х. Хоуісон, Дж. Ройс) намір персоналізувати онтологію втілювався у побудову метафізики особистості в ході перегляду підстав підсумкової, здійсненої

Г. Гегелем, метафізичної “деперсоналізації” суб’єктної першоформи та первинної, запропонованої І. Кантом, феноменологічної дедукції емпіричних суб’єктів до знеособленої трансцендентальної суб’єктності, що спрямовувався на доведення нередукованості персонального розуму на векторах осмислення “дійсності особистісного знання” людини (Б. П. Боун) як самодостатнього пізнавального критерію. Звернена до висхідного для християнської антропології, обґрунтованого Святими Отцями, визначення людського “Я” як “розумного начала душі” [1], долученого до Першоджерела духовності, рефлексія безумовно-особистісного досвіду самопізнання людини, яка означила стартову лінію персоналістичної філософії США, у розкритті його необ’єктивованої безпосередності спиралася на протестантське розширення встановлених католицизмом – на основі томістської теорії “двох істин” – меж розумоосяжного, що зберегло стверджене нею відсторонення інтелектуального зростання від духовного вдосконалення. Через таке самообмеження персоналістської думки Північної Америки у доступі до Слова Божого конструкція метафізики особистості, закладена нею, повернула рецепцію граничного досвіду спілкування у “доконечні пояснення” (Б. П. Боун) буття, які надаються на ґрунті філософствування, але, зберігши її раціоналістичне обмеження, проблематизувала саме визнання первинності самопізнання людської особи для осягнення нею особистісності як буттєвого принципу.

У контексті заснування і розвитку польського персоналізму (Папа Римський Іоанн Павло II (К. Войтила), Ч. Бартнік) формулювання презумпції розгляду реальності крізь призму “факту особистості” супроводжувалося проголошенням її “таємницею, більшою, ніж homo sapiens”, що стало логічним продовженням і визначення людини як “непізнаваного буття” – положення неотомістської метафізичної концепції, націленого на встановлення меж зовнішнього пізнання особистісного, і доведення недосяжності для трансцендентальної редукції Абсолютної Трансцендентності Божественного існування – рефлексивного обмеження внутрішньої пізнаваності суб’єктивного, запровадженого класичною феноменологією.

Означена багатовекторність руху персоналістичної рефлексії до метаонтологічного виміру особистості доводить: основним дороговказом при прокладанні шляху до нього є металогіка тринітарного мислення, яка виявилась у IV ст. – у “золоту добу” богослов’я – при змістовому оновленні філософських категорій “іпостась” (υπόστασις) і “сутність” (οὐσία), здійсненому видатними Вчителями Церкви – вихідцями з Каппадокії, щоб надати раціонально осяжне обґрунтування тріадологічної догматики. Відтак при оформленні постсекулярного простору особистісного самоусвідомлення, що інспірується нововідкриттям, наприкінці XX – початку XXI ст., “етичної потреби в етичному Творці” [3, с.302 – 303] як запиту людини, визначального для виявлення її персональної ідентичності, підґрунтя для возз’єднання раціональності і духовності буде встановлено саме в ході осмислення того

досвіду філософської експлікації металогічної структури богословського пояснення особистісності буття, який засвідчив переростання, в 1950-тих рр., тенденцій її персоналістичної рефлексії на православному підґрунті, сформованих на межі ХІХ — ХХ ст. у Східній Європі, в напрям розвитку персоналізму, орієнтований на православ'я.

1. Василь Великий, Святитель. Творіння у 7 частинах/ Святитель Василь Великий. М.: Свято-Троїцька Сергієва Лавра. 1901. Ч. 6. 312 с.

2. Лоський В.М. Богословське поняття людської особистості. Богобачення. Мн.: Білоруський Екзархат. «Харвест», 2007. С. 400 – 411.

4. Bowne В. Р. Philosophy of Theism/ В. Р. Bowne. Boston: Create Space Independent Publishing Platform, 2015. 284 p.

Марина ПОЛЩУК

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА

Сімейне право регулює певну сукупність суспільних відносин, а саме сімейні відносини. Дані відносини характеризуються спільними ознаками, що дає підстави розглядати їх як цілісне утворення в загальній системі суспільних відносин. Важливо зазначити, що до сімейних належать різні за своєю природою відносини. Це відносини, які складаються між членами сім'ї, а також особами, які хоча і не є членами сім'ї в повному розумінні, але пов'язані між собою певними сімейними правами та обов'язками (наприклад, відносини між батьком, який не перебував у шлюбі з матір'ю дитини, і самою дитиною).

Проблема природи сімейно-правових норм і про місце сімейного права в системі права, безперечно, відноситься до числа найбільш обговорюваних. Аналіз цих поняття виводить за межу чистих правових явищ і можливий лише при розгляді методології та загально-філософських аспектів [1].

За структурою права розрізняють галузі публічного та приватного права, які розділяються на самостійні й системні сукупності правових норм із особливими предметами та методами регулювання.

Визнання того, що сімейне право містить приватне право, не усуває спірного питання про його самостійність як самостійну галузь, тобто існує точка зору, що невід'ємність цивільного права як основа приватного права є